

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 344

Rachunkowość a controlling

Redaktorzy naukowi

Edward Nowak

Maria Nieplowicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Halina K. Kocur
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-469-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Krzysztof Adamowicz, Piotr Szczypa: Możliwości wykorzystania rachunkowości zarządczej w Lasach Państwowych	13
Tomasz Ankiewicz, Zofia Wyszowska: Proces wdrażania systemu controllingu w przedsiębiorstwie produkcyjnym	25
Wioletta Baran: System kontroli zarządczej w podmiotach leczniczych	41
Małgorzata Białas, Anna Surowiec: Przykład wykorzystania umowy konsorcjum w celu stworzenia skutecznego mechanizmu kontroli we współpracy międzyorganizacyjnej	52
Agnieszka Bieńkowska, Zygmunt Kral, Anna Zabłocka-Kluczka: Rozwiązania organizacyjne controllingu w organizacjach sieciowych	61
Adam Bujak: Charakterystyka problemów decyzyjnych dotyczących funkcjonowania systemu informacyjnego rachunkowości w przedsiębiorstwie	75
Andrzej Bytniewski: Efekty modernizacji technologicznej systemu rachunkowości	84
Joanna Dyczkowska, Tomasz Dyczkowski: Organizacja kontroli zarządczej w jednostkach sektora publicznego – wyniki badań empirycznych ...	94
Tomasz Dyczkowski, Joanna Dyczkowska: Wpływ technologii informacyjnych na funkcjonowanie systemów sprawozdawczości zarządczej w polskich przedsiębiorstwach	109
Joanna Dynowska, Zdzisław Kes: Systemy FK stosowane w biurach rachunkowych w województwie warmińsko-mazurskim – wyniki badań ankietowych	122
Krzysztof Dziadek: Specyfika, zakres i narzędzia rachunkowości zarządczej projektów dofinansowanych z Unii Europejskiej	134
Wojciech Fliegner: Metoda identyfikacji procesów ewidencji księgowej w środowisku informatycznym	144
Stanisław Gędek: Podstawy krótkookresowych decyzji produkcyjnych w przedsiębiorstwach wieloasortymentowych	160
Anna Glińska: Podejmowanie decyzji w zakresie kształtowania struktury zatrudnienia w zakładach pracy chronionej	171
Renata Gmińska: Aspekty behawioralne w rachunkowości zarządczej	185
Katarzyna Goldmann: Trendy zarządzania płynnością finansową – wyniki badań	194
Bartosz Góralski: Wartość firmy – czy istnieje wzorcowa metoda szacowania wartości godziwej?	203

Angelika Kaczmarczyk: Aktywowanie kosztów w bilansie a wiarygodność informacji sprawozdawczej	213
Marcin Klinowski: Ryzyko w analizie i ocenie projektów	221
Paul-Dieter Kluge: Statystyczne metody rankingowe i ratingowe jako instrumenty controllingu – zalety i wady	231
Konrad Kochański: Rola i miejsce budżetowania działalności marketingowej w przedsiębiorstwach handlowych sektora MSP w świetle badań empirycznych	246
Joanna Koczar: Rozwój rachunkowości zarządczej w Rosji – wybrane problemy	259
Magdalena Kowalczyk: Analiza SWOT jako instrument controllingu strategicznego gmin	267
Mieczysław Kowerski: Czy spółki giełdowe z udziałem Skarbu Państwa płacą zbyt duże dywidendy?	276
Alina Kozarkiewicz: Kontrola tworzenia i apropracji wartości w sieciach międzyorganizacyjnych	286
Wojciech Dawid Krzeszowski: Niepodzielony wynik finansowy a opodatkowanie	295
Mirosława Kwiecień: Współczesna rachunkowość a controlling	303
Tomasz Lis: Rozwój optymalizacji kosztów w procesach produkcyjnych – wybrane zagadnienia	313
Monika Łada: Ugruntowane teorie o rachunkowości zarządczej	323
Paweł Malinowski, Tomasz Ćwieląg: Wykorzystanie benchmarkingu wraz z instrumentarium controllingu w zarządzaniu przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym	331
Elżbieta Marcinkowska, Joanna Sawicka, Anna Stronczek: Outsourcing a system decyzyjny przedsiębiorstwa	341
Łukasz Matuszak: Dylematy implementacji Międzynarodowych Ram Zintegrowanej Sprawozdawczości	352
Bożena Nadolna: Identyfikacja zagrożeń dla walidacji badań w rachunkowości zarządczej	365
Beata Namiel: Analiza udziału gmin w podatkach dochodowych a dochody gmin za lata 2008-2012 na potrzeby controllingu wykorzystywanego w realizacji usług samorządu gminnego	378
Maria Nieplowicz: Budżet zadaniowy w miastach na prawach powiatu – wybrane zagadnienia	388
Edward Nowak: Obowiązki w zakresie sprawozdawczości a wielkość jednostki gospodarczej	396
Marta Nowak: Znaczenie wymiarów czasu w controllingu – definicje teoretyczne a psychologiczna charakterystyka controllerów	405

Katarzyna Piotrowska: Rachunek kosztów w warunkach upadłości likwidacyjnej	414
Krzysztof Prymon: Możliwość wystąpienia zjawiska kreatywnej rachunkowości w rolnictwie w świetle projektowanych zmian w opodatkowaniu gospodarstw rolnych	424
Ewa Różańska: Finansowa ocena projektów badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwie społecznie odpowiedzialnym	434
Jolanta Rubik: Nowe wyzwania dla controllingu personalnego w kontekście społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	446
Marzena Rydzewska-Włodarczyk, Honorata Gumna: Budżetowanie kosztów w organizacjach pozarządowych na przykładzie fundacji „Ogrody Róż”	455
Beata Sadowska: Okresowa ocena pracownicza jako element controllingu zakładu budżetowego – studium przypadku	467
Irena Sobańska, Dariusz Rojek: Wpływ rachunkowości zarządczej na kulturę organizacyjną w innowacyjnym przedsiębiorstwie	476
Aleksandra Sulik-Górecka: Obszar kontroli wewnętrznej w procedurach rewizyjnych zamkniętych funduszy inwestycyjnych	489
Olga Szolno: Uwarunkowania efektywnego funkcjonowania budżetowania w jednostkach samorządu terytorialnego	500
Łukasz Szydelko: Polityka rachunkowości w przedsiębiorstwie zorientowanym procesowo – wybrane zagadnienia	511
Katarzyna Szymczyk-Madej: Budowa i funkcjonowanie systemów informatycznych rachunkowości – porównanie wyników badań z lat 2005 i 2014	520
Agnieszka Tubis: Controllingowy system informacyjny na potrzeby zarządzania ogumieniem w przedsiębiorstwie transportu drogowego	531
Adam Węgrzyn: Analiza porównawcza alternatywnych źródeł finansowania inwestycyjnego projektu infrastrukturalnego w energetyce przy wykorzystaniu funduszu typu <i>equity</i> oraz bankowego kredytu komercyjnego	540
Edward Wiszniowski: Prawne przesłanki ogłoszenia upadłości a zdolność do kontynuacji działania jednostki gospodarczej według rachunkowości	560
Tomasz Wójtowicz: Wycena rynkowa a wartość księgowa składników bilansu przedsiębiorstwa	569
Paweł Wroński: Zmiany we wdrażaniu systemów wspomaganie zarządzania przedsiębiorstwami w latach 2002-2013 – wyniki badań praktycznych	583
Grzegorz Zimon: Strategie zarządzania kapitałem obrotowym a płynność finansowa przedsiębiorstw	591

Summaries

Krzysztof Adamowicz, Piotr Szczypa: The possibilities of management accounting use in National Forests	24
Tomasz Ankiewicz, Zofia Wyszowska: The process of controlling system implementation in a production enterprise	40
Wioletta Baran: Management control system in healthcare providers	51
Małgorzata Białas, Anna Surowiec: An example of the use consortium agreement to create an effective control mechanism in interorganizational cooperation	60
Agnieszka Bieńkowska, Zygmunt Kral, Anna Zablocka-Kluczka: Organizational solutions of controlling in network organizations	74
Adam Bujak: The profile of decision problems relating to the functioning of the accounting information system in an enterprise	83
Andrzej Bytniewski: The technological modernization's effects of accounting system	93
Joanna Dyczkowska, Tomasz Dyczkowski: Organization of management control in public sector – evidence of empirical studies in Poland	108
Tomasz Dyczkowski, Joanna Dyczkowska: Impact of information technologies on management reporting systems in Polish enterprises	121
Joanna Dynowska, Zdzisław Kes: The financial accounting system programs used in accounting firms in Warmia and Mazury Voivodeship – results of questionnaire research	133
Krzysztof Dziadek: Specific nature, scope and tools of accounting management of projects co-financed from the European Union	143
Wojciech Flegner: Method of identifying accounting processes in the IT environment	159
Stanisław Gędek: The basics of short-term production decisions in mass production enterprises	170
Anna Glińska: Making decision on shaping of employment's structure in sheltered workshop	184
Renata Gmińska: Behavioral aspects in management accounting	193
Katarzyna Goldmann: Trends in liquidity management – survey results	202
Bartosz Góralski: Goodwill – is there one standard of valuation of fair value?	212
Angelika Kaczmarczyk: Activating costs in the balance sheet and reliability of the information reporting	220
Marcin Klinowski: Risk in analysis and assessment of projects	230
Paul-Dieter Kluge: Statistical ranking and rating methods as controlling instruments – advantages and disadvantages	245
Konrad Kochański: The role and place of marketing budgeting in micro, small and medium trade enterprises in the light of empirical research	258

Joanna Koczar: Development of management accounting in Russia – selected issues	266
Magdalena Kowalczyk: SWOT analysis as an instrument of strategic controlling of municipalities	275
Mieczysław Kowerski: Do state controlled public companies pay too high dividends?	285
Alina Kozarkiewicz: Control of value creation and appropriation in inter-organizational networks	294
Wojciech Dawid Krzeszowski: Retained earnings and taxation	302
Mirosława Kwiecień: Contemporary accounting vs. controlling	312
Tomasz Lis: Development of costs optimization in production processes – selected aspects	322
Monika Łada: Grounded theories about management accounting	330
Paweł Malinowski, Tomasz Ćwieląg: Utilization of benchmarking and controlling tools in the management process of municipal water and sewage company	340
Elżbieta Marcinkowska, Joanna Sawicka, Anna Stronczek: Outsourcing and company’s decision-making model	351
Łukasz Matuszak: Implementation dilemmas of the international integrated reporting framework	364
Bożena Nadolna: Identification of threats to the validation in management accounting research	377
Beata Namiel: Analysis of share of communities in income taxes and income of communities in the years 2008-2012 for community controlling used in services realization of commune	387
Maria Nieplowicz: The performance-based budget cities with county rights – selected issues	395
Edward Nowak: Obligations relating to statutory financial reporting vs. company size	404
Marta Nowak: Importance of time perspectives in controlling – theoretical definitions vs. psychological characteristics of controllers	413
Katarzyna Piotrowska: Bill of costs in insolvency proceedings	423
Krzysztof Prymon: On possibility of appearance of creative accounting in agriculture in the light of proposed amendments of farms’ taxation	433
Ewa Różańska: Financial assessment of research and development projects in a socially responsible company	445
Jolanta Rubik: New challenges for personal controlling in the context of Corporate Social Responsibility	454
Marzena Rydzewska-Włodarczyk, Honorata Gumna: Costs budgeting in non-profit organizations on the example of the foundation’s “Ogrody Róż”	466

Beata Sadowska: Periodic assessment of employees, as part of controlling in the budgetary establishment – case study	475
Irena Sobańska, Dariusz Rojek: Impact of management accounting on organizational culture in an innovative company	487
Aleksandra Sulik-Górecka: Internal control system of close-end investment funds in the audit procedures	499
Olga Szolno: Conditioning of effective budgeting functioning in local government units	510
Łukasz Szydełko: The accounting policy in process-oriented company – chosen aspects	519
Katarzyna Szymczyk-Madej: Building and functioning of accounting information systems – a comparison research results from 2005 and 2014	530
Agnieszka Tubis: Controlling information system for the management of tires in the road transportation company	539
Adam Węgrzyn: Comparative analysis of alternative sources of infrastructure project investments funding in energy sector using equity fund type and commercial bank loan	558
Edward Wiszniowski: Legal grounds for bankruptcy vs. company's ability to stay active and afloat seen from the accounting perspective	568
Tomasz Wójtowicz: Market valuation vs. book value of balance sheet elements	582
Paweł Wroński: Changes in implementation of management support systems in enterprises in 2002-2013 – results of practical study	590
Grzegorz Zimon: Strategies of working capital management vs. financial liquidity of companies	603

Beata Namiel

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: beata.namiel@onet.pl

ANALIZA UDZIAŁU GMIN W PODATKACH DOCHODOWYCH A DOCHODY GMIN ZA LATA 2008-2012 NA POTRZEBY CONTROLLINGU WYKORZYSTYWANEGO W REALIZACJI USŁUG SAMORZĄDU GMINNEGO

Streszczenie: W artykule poruszono kwestię podatków państwowych jako dochodów własnych gminy. Skupiono się na zweryfikowaniu, na potrzeby controllingu wykorzystywanego w realizacji usług samorządu gminnego, zagadnienia, czy udział gmin w podatkach dochodowych od osób fizycznych oraz podatkach dochodowych od osób prawnych jest silnie skorelowany z wysokością wpływów z tego źródła. Artykuł ukazuje, jaki wpływ na funkcjonowanie jednostek samorządu gminnego mają czynniki gospodarczo-społeczne oraz aspekty polityczne. Na ich podstawie stwierdzono, że bez szczegółowej analizy zdarzeń makroekonomicznych nie można wyciągać wniosków ogólnych. Przeanalizowano trzy wybrane jednostki samorządu gminnego i pokazano, jak ważne w kontekście dochodów własnych jest sprawne zarządzanie podatkami. Zwrócono również uwagę na celowość stosowania controllingu gmin przyczyniającego się do wspomagania zarządzania oraz podejmowania trafnych decyzji i postanowień.

Słowa kluczowe: gmina, controlling w zarządzaniu gminą, dochody własne, podatki dochodowe.

DOI: 10.15611/pn.2014.344.34

1. Wstęp

Jednostka samorządu terytorialnego jest ustawowo zobowiązana do realizacji obciążających ją zadań i z tego względu konieczne jest posiadanie odpowiednich środków. Za niezbędny element wypełniania obowiązków uważa się źródła finansowania działalności gminnej, w ramach których można wyróżnić dochody własne

gminy. Największą ich część stanowią dochody podatkowe, w tym lokalne i państwowe. W związku z tym przydatne jest sprawne zarządzanie podatkami i ustalenie na jego potrzeby właściwego planu działania. Czynniki te wspomagają podejmowanie trafnych i skutecznych decyzji, usprawniają funkcjonowanie jednostki oraz, co najważniejsze, ich stosowanie jest możliwe za sprawą wdrożonego w gminach controllingu. Aspekt ten jest istotny, gdyż controlling wykorzystywany w realizacji usług gminy ma na celu nie tylko uzupełnianie procesu zarządzania, lecz również wspieranie kadry zarządzającej za pomocą uaktualnianej na bieżąco bazy informacyjnej i dążenie do uchwalania trafnych postanowień [Borowiec 2007, s. 61].

Celem artykułu jest zaprezentowanie i przeanalizowanie udziału gmin w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku dochodowym od osób prawnych. Zagadnienie to wydaje się niebagatelne z punktu widzenia efektywności dochodów własnych gminy, gdyż jest aspektem często poruszonym w teorii finansów publicznych. Skuteczność przyczynia się do wydajnego zarządzania, ściśle związanego ze stosowaniem controllingu, i tym samym do realizacji zadań podejmowanych przez jednostkę w kontekście wydatków bieżących i rozwojowych.

Na potrzeby artykułu podjęto próbę udowodnienia, że wzrost udziału gmin w podatkach dochodowych jest silnie dodatnio skorelowany ze wzrostem wpływów do budżetów gminnych. Skupiono się na zweryfikowaniu faktu, iż dochody z podatków centralnych są uzależnione od bogactwa, jakim dysponuje gmina.

2. Metodyka badań i przebieg procesu badawczego

Prawidłowo dobrane metody badawcze przyczyniają się do szybszego pozyskiwania cennych informacji, które ułatwiają analizę faktów i przesłanek oraz wyciąganie konkretnych wniosków [Apanowicz 2002, s. 9-11]. Obiektem badań w artykule jest kwestia podatków dochodowych wpływających do budżetu gminy. Klasycznej analizie poddano zatem wysokość udziałów w podatkach państwowych, na które jednostka terytorialna nie ma bezpośredniego wpływu. Dominującą metodą badawczą, którą wykorzystano w artykule, jest indukcja, rozumiana jako proces „od szczegółu do ogółu” [Apanowicz 2002, s. 25]. Metoda ta jest istotna z punktu widzenia wyciąganych wniosków. W artykule skupiono się bowiem na porównaniu trzech jednostek, których analiza umożliwia wyprowadzenie konkluzji na skalę całego samorządu gminnego. Zestawiono ze sobą dwie skrajne jednostki pod względem dochodowości podatkowej (Kleszczów jako gmina najbogatsza według rankingów i Łukowica jako najbiedniejsza) oraz jedną wybraną subiektywnie z racji na lokalną przynależność autorki do terytorium miejscowej gminy (Oleśnica). Konfrontacja tych jednostek jest w stanie przyczynić się do znalezienia podobieństw i różnic, które w zasadniczy sposób wpływają na dochody podatkowe w lokalnym budżecie. Proces ten umożliwia dokładne zapoznanie się z omawianym problemem, jednak w celu wnioskowania niezbędne są badania analityczne [Apanowicz

2002, s. 27] mające posłużyć jako pomoc w dobraniu najlepiej skorelowanych czynników wywołujących analizę przyczynowo-skutkową w zakresie udziału gmin w podatkach centralnych. W przebiegu całego procesu badawczego niezbędne są studia literaturowe w zakresie finansów publicznych i dochodów podatkowych, jak również badania danych źródłowych z roczników statystycznych oraz dokumentacji analizowanych jednostek.

3. Podatki dochodowe jako źródła dochodów własnych gminy

Dochody własne gminy stanowią istotne źródło finansowania działalności gminnej, co zostało zaprezentowane na rys. 1. Są to dochody pochodzące ze źródeł własnych znajdujących się na terytorium danej gminy [Ustawa z 13 listopada 2003, art. 4]. Ich udział w ogólnym budżecie gminnym jest uzależniony od liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terytorium lokalnym, ponieważ to one w największym stopniu zasilają budżet przez odprowadzanie należnych podatków i opłat [Korzeniowska 2004, s. 137]. Za podstawowe źródło dochodów własnych gminy uważa się dochody podatkowe, w tym lokalne i państwowe. Podatki dochodowe bezpośrednio wpływające do budżetu państwa są o tyle interesujące, że ich charakter nie jest jednoznaczny. Zalicza się do nich:

- podatek dochodowy od osób fizycznych – PIT,
- podatek dochodowy od osób prawnych – CIT.

Rys. 1. Podział źródeł finansowania gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ustawa z 13 listopada 2003 r., art. 3-4].

Podatki dochodowe opłacane na zasadach ogólnych stanowią dochód budżetu państwa, w którym samorząd gminny ma swój udział. Udziały te nie spełniają wszystkich cech dochodów własnych gminy, jednak i tak są do nich przypisywane [Patrzalek 2010, s. 150]. Podstawowa różnica, w ramach której wpływy z podatków państwowych są mylnie klasyfikowane, tkwi między innymi w sposobie ich pozyskiwania.

Często bardziej kojarzy się on z otrzymywaniem subwencji niż z gromadzeniem dochodów własnych. Dodatkowo, jednostki samorządowe nie posiadają w stosunku do nich władztwa podatkowego. Nie są bowiem upoważnione do udzielania ulg i zwolnień oraz nie mają wpływu na kształtowanie wysokości składek [Piotrowska-Marczak, Uryszek 2009, s. 110-111]. Zgodnie z prawodawstwem nie ma podstaw, aby zmienić klasyfikację, jeśli chodzi o kwestię przypisywania udziału podatków państwowych w strukturze źródeł finansowania jednostek samorządu terytorialnego. Można zauważyć przesłanki, które są decydujące w tym aspekcie i przesądają o ich zaliczeniu do dochodów własnych. W głównej mierze wyróżnia się fakt, iż wpływy z podatków państwowych mogą być przeznaczane na dowolny, samodzielnie wybrany cel. Nikt nie narzuca sposobu ich wydatkowania, a więc samorząd gminny posiada prawo autonomicznego podejmowania decyzji w tej sprawie. Ponadto, mimo że jednostka terytorialna nie ma bezpośredniego wpływu na ich wysokość, gdyż są prawnie określone w ustawie, to do niej należy możliwość pośredniego wpływania na ich wysokość. Jest to związane z rozwojem gospodarczym, który może być pobudzany przez prowadzenie korzystnej dla inwestorów polityki podatkowej [Patrzalek 2010, s. 150-151]. Zagadnienie wydaje się o tyle istotne, że podatki i opłaty pobierane przez samorząd gminny coraz częściej są traktowane jako wyznacznik opłacalności rozpoczęcia i kontynuowania aktywności gospodarczej na danym terenie. Potwierdza się zatem fakt, iż zarządzanie gminą, w tym zarządzanie podatkami, jest procesem niezbędnym i bardzo potrzebnym, który umożliwia podejmowanie racjonalnych decyzji oraz kształtowanie polityki mogącej pobudzać rozkwit działalności ekonomicznej [Bednarek 2007, s. 16].

Obecnie obowiązujące udziały w podatkach centralnych PIT i CIT ustalono w drodze ustawy z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2004 roku. Wprowadzono wówczas zmiany mające na celu przede wszystkim zwiększenie dochodów własnych, co niekoniecznie się powiodło. Zwiększono udział samorządów w podatkach dochodowych i tym samym udział w dysponowaniu środkami publicznymi. Rząd przeznaczył większą część wpływów do budżetu państwa na rzecz samorządów, co miało na celu wsparcie finansowe i pomoc w realizowaniu szerszego katalogu zadań bieżących i inwestycyjnych [NIK 2005].

Ustawodawca przyznaje prawo otrzymywania wpływów z podatków dochodowych nie tylko samorządom gminnym, lecz wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego. Wysokość udziałów, które nie uległy zmianom od czasu wprowadzenia ustawy z 2003 r., zaprezentowano w tab. 1.

Tabela 1. Udział jednostek samorządu terytorialnego w podatkach dochodowych (w %)

Udział w podatkach	Gmina	Powiat	Województwo
Udział w PIT	39,34	10,25	1,60
Udział w CIT	6,71	1,40	14,75

Źródło: opracowanie na podstawie [Ustawa z 13 listopada 2003 r., art. 4-6].

Udział gmin w podatku dochodowym od osób fizycznych jest dominujący. Zgodnie z ustawowo określonymi wartościami wynosi 39,34%, jednak w rzeczywistości jest niższy, co potwierdza art. 89 ustawy. Ustawodawca ustala w nim, że odpowiednie zmniejszenie zależy od iloczynu liczby 3,81 i wskaźnika obliczonego dla całego kraju, na podstawie liczby mieszkańców przyjętych do domów pomocy społecznej [Ustawa z 13 sierpnia 2003, art. 4,89]. Na podstawie wytycznych Ministerstwo Finansów wydaje coroczną informację odnośnie do wielkości udziału gmin we wpływach z PIT. Tabela 2 pokazuje udział samorządów gminnych w poszczególnych latach w okresie 2008-2012, który zależy od obliczonego iloczynu.

Tabela 2. Rzeczywisty udział gmin w podatkach dochodowych w latach 2008-2012 (w %)

Udział w podatkach	2008	2009	2010	2011	2012
Udział w PIT	36,49	36,72	36,94	37,12	37,26
Udział w CIT	6,71	6,71	6,71	6,71	6,71

Źródło: opracowanie na podstawie [www.stat.gov.pl].

Można zauważyć, że w analizowanym okresie udział w PIT wykazuje stabilną tendencję wzrostową, w wyniku której do budżetu gmin z roku na rok trafia coraz większy procentowy udział podatków państwowych. Od roku 2008 do 2013 udział ten wzrósł o 0,77 punktu procentowego. Inaczej sprawa wygląda w przypadku podatku dochodowego od osób prawnych, gdyż udział w CIT jest stały i wynosi dla gmin 6,71%.

4. Analiza wpływów z podatków dochodowych w gminach Kleszczów, Łukowica, Oleśnica w latach 2008-2012

Wysokość udziałów w podatkach dochodowych w żaden bezpośredni sposób nie jest uzależniona od decyzji podejmowanych przez władze gminne. Pozostaje zatem pośrednie oddziaływanie za pomocą poprawy koniunktury ekonomicznej i tym samym zwiększania zainteresowania u przyszłych, potencjalnych inwestorów. Z racji tego, że udział w PIT jest dla gminy bardziej istotny pod względem procentowego udziału, powinna się ona skupiać przede wszystkim na przyciąganiu osób fizycznych do swojej społeczności. Jest to możliwe między innymi przez rozwój lokalny, który pociąga za sobą wysoką jakość w zakresie oświaty, wychowania i gospodarki komunalnej [Miszczyk, Miszczyk, Żuk 2007, s. 81]. Nie można jednak zapominać o atrakcyjności wśród osób prawnych, gdyż dla gmin uprzemysłowionych to właśnie wpływy z CIT mogą być znaczące. Można zatem przypuszczać, że im więcej osób z terenu gminy faktycznie opłaca podatki dochodowe, to gmina ta otrzymuje z tego tytułu większe wpływy z budżetu państwa. W konsekwencji jednostka terytorialna staje się bardziej dochodowa i tym samym jeszcze bardziej atrakcyjna z punktu widzenia przyciągania podatników.

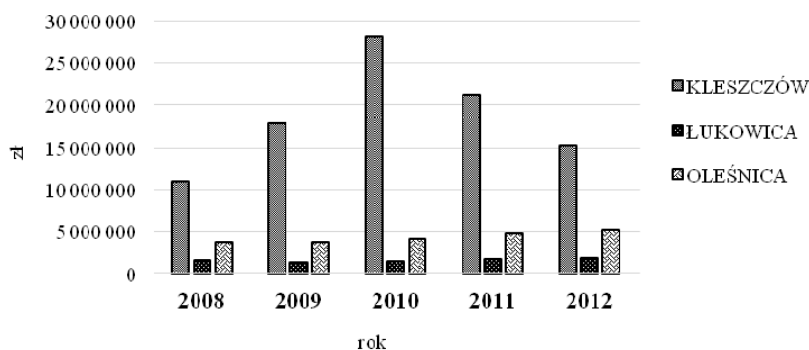
Na podstawie informacji zgromadzonych w tab. 3 można wywnioskować, że wpływy z podatków dochodowych są uzależnione od bogactwa danej gminy. Potwierdzają to dochody uzyskane przez gminę Kleszczów, która znacznie przewyższa pozostałe jednostki. Zgodnie z rankingiem gmin pod względem wpływów z podatków i opłat na jednego mieszkańca pierwsze miejsce zajmuje gmina Kleszczów (powiat bełchatowski, województwo łódzkie), w której na statystycznego mieszkańca przypada aż 33 560,89 złotych. Jest to prawie stokrotność kwoty przypadającej na mieszkańca najbiedniejszej gminy zajmującej w rankingu ostatnie, 2479 miejsce. Na mieszkańca Łukowicy (powiat limanowski, województwo małopolskie) przypada zaledwie 343,59 złotych wpływów z podatków dochodowych. Gmina Oleśnica (powiat oleśnicki, województwo dolnośląskie) z kwotą w wysokości 1316,87 złotych wpływów na mieszkańca znajduje się na 508 miejscu w rankingu gmin na 2479 gmin.

Tabela 3. Udział gmin w podatkach dochodowych w latach 2008-2012 (w zł)

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Kleszczów	11 015 819,76	17 981 451,45	28 074 284,24	21 107 484,19	15 281 567,07
Łukowica	1 620 631,58	1 309 422,48	1 470 735,49	1 675 508,99	1 866 039,76
Oleśnica	3 777 196,68	3 779 606,95	4 101 500,99	4 792 947,66	5 175 650,29

Źródło: opracowanie na podstawie [www.stat.gov.pl].

Poszczególne jednostki gminne, pomimo identycznej procentowej stawki udziału w podatkach dochodowych, charakteryzują się zróżnicowaną tendencją otrzymywanych wpływów, co pokazuje rys. 2. Wysokość dochodów podatkowych jest uzależniona w dużej mierze od struktury podatników oraz sytuacji gospodarczej na danym terenie.

Rys. 2. Udział gmin w podatkach dochodowych w latach 2008-2012

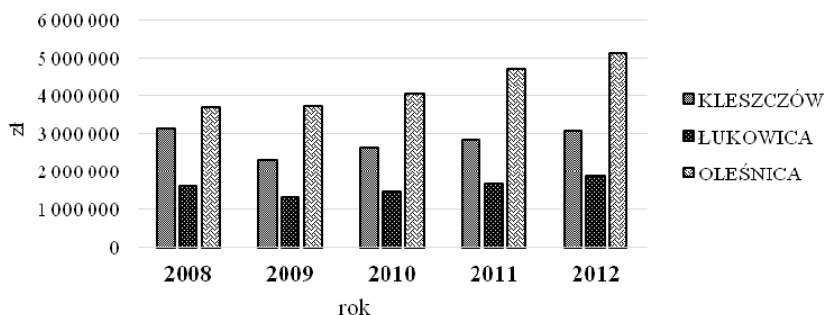
Źródło: opracowanie na podstawie [www.stat.gov.pl].

Przy analizowaniu wpływów z dochodów podatkowych istotne wydają się kwestia dotycząca wielkości gminy i fakt, że wielkość ta nie wpływa na osiągnięte dochody własne. Doskonale widać to w przypadku badanych gmin, gdyż Oleśnica, jako gmina o największej powierzchni, nie otrzymuje wcale najwięcej wpływów z podatków dochodowych. Znacznie więcej uzyskuje prawie dwa razy mniejsza gmina Kleszczów, co jest spowodowane przyjazną lokalizacją dla potencjalnych inwestorów.

Podatek dochodowy to świadczenie pobierane od każdego dochodu i w związku z tym wpływy z jego tytułu są uzależnione od średniego wynagrodzenia. Na potrzeby badań przyjęto średnie wynagrodzenia dla powiatów, do których należą analizowane jednostki, i na ich podstawie potwierdzono słuszność przedstawionego stwierdzenia. Najwyższy poziom dotyczy powiatu bełchatowskiego, co przekłada się na największe wpływy do budżetu gminy Kleszczów. Analogicznie, do budżetu gminy Łukowica wpływa najmniej, co jest związane z najmniejszym średnim wynagrodzeniem w powiecie limanowskim.

Udział w podatku dochodowym od osób fizycznych

Na przestrzeni badanego okresu udział gmin w PIT stopniowo rośnie, co niekoniecznie musi być równoznaczne ze wzrostem dochodów z tego tytułu. W analizowanych jednostkach zależność ta się sprawdza i, jak pokazuje rys. 3, jest zauważalna rok-roczna tendencja wzrostowa. Na początku badanego okresu widoczne jest niewielkie zaburzenie w przypadku gmin Kleszczów i Łukowica. Dane historyczne zgromadzone w celu weryfikacji słuszności stwierdzenia umożliwiają wysunięcie wniosków, iż przed rokiem 2008 tendencja wzrostowa była zachowana. Spadek, który nastąpił w 2009 r., został spowodowany polityką podatkową stosowaną przez rząd. W dzisiejszych czasach zmniejszanie wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych do budżetu państwa jest coraz częstszym zjawiskiem. Przyczyn można się doszukiwać m.in. w ciągłym rozszerzaniu kręgu osób korzystających z ulg prorodzinnych oraz w cyklicznym wprowadzaniu nowych zwolnień, limitów i ulg. W związku z tym samorządy ponoszą straty i żądają rekompensaty malejących wpływów.

Rys. 3. Udział gmin w PIT w latach 2008-2012

Źródło: opracowanie na podstawie [www.stat.gov.pl].

Podczas analizowania wybranych jednostek istotne wydają się zwrócić uwagę na liczbę ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach oraz próba zweryfikowania, czy liczba ta oddziałuje bezpośrednio na dochody z PIT. Z tab. 4 wynika, że najwyższe wpływy osiąga gmina Oleśnica, co faktycznie może być związane z tym, że liczba ludności w wieku produkcyjnym w tej gminie jest największa spośród badanych. Zależność ta nie sprawdza się jednak w pozostałych gminach, gdyż Kleszczów, jako gmina o najmniejszej liczbie ludności, wcale nie osiąga najmniejszych wpływów z PIT.

Tabela 4. Udział gmin w PIT w latach 2008-2012 (w zł)

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Kleszczów	3 122 674,00	2 314 954,00	2 642 194,00	2 836 199,00	3 074 545,00
Łukowica	1 616 312,00	1 307 066,00	1 462 527,00	1 671 459,00	1 855 929,00
Oleśnica	3 688 879,00	3 719 954,00	4 031 596,00	4 701 040,00	5 119 498,00

Źródło: opracowanie na podstawie [www.stat.gov.pl].

Istotne jest zatem stwierdzenie, że nie można badać liczby ludności w oderwaniu od pozostałych czynników i że dopiero po ich uwzględnieniu należy wysuwać wnioski. Na zwiększone dochody w przypadku gminy Kleszczów ma wpływ przytoczone już średnie wynagrodzenie, które jest obecnie niemal dwukrotnie wyższe niż w gminie Łukowica.

Udział w podatku dochodowym od osób prawnych

Udział gmin w CIT jest stały, jednak nie jest to równoznaczne ze stałymi wpływami do samorządowej kasy. W badanych gminach widoczne są ciągłe wahania, bezpośrednio powiązane z rozwojem gospodarczym. Okresowe spadki mogą być spowodowane spowolnieniami ekonomicznymi i być przejawem zbliżającego się kryzysu. Z kolei przyczyn w przypadku wzrostu można się doszukiwać w rozkwicie gospodarczym i wzmożonej aktywności inwestorów na lokalnym terenie.

Tabela 5. Udział gmin w CIT w latach 2008-2012 (w zł)

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Kleszczów	7 893 145,76	15 666 497,45	25 432 090,24	18 271 285,19	12 207 022,07
Łukowica	4 319,58	2 356,48	8 208,49	4 049,99	10 110,76
Oleśnica	88 317,68	59 652,95	69 904,99	91 907,66	56 152,29

Źródło: opracowanie na podstawie [www.stat.gov.pl].

W celu analizy dochodów z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych istotną kwestią wydaje się liczba podatników, która jest silnie związana z wpływami do budżetu samorządowego. Z tab. 5 wynika, że największe dochody z tytułu CIT, wielokrotnie przewyższające pozostałe jednostki, osiąga Kleszczów. Jest to spo-

wodowane położeniem geograficznym gminy, na terenie której znajduje się Kopalnia Węgla Brunatnego „Bełchatów”. Lokalne działania są ukierunkowane w głównej mierze na rozwój przedsiębiorczości, ponieważ ten zakres działalności przynosi gminie największe wpływy. Na jej terenie jest prowadzona ekspansywna polityka mająca na celu ciągłe pozyskiwanie nowych inwestorów [www.kleszczow.com].

W pozostałych gminach nacisk na przemysł nie jest aż tak wyraźny i właśnie z tego względu dochody z CIT są o wiele mniejsze. Przypadek gminy Kleszczów jest zatem potwierdzeniem tego, że uprzemysłowienie jednostki może w znaczący sposób oddziaływać na wysokość wpływów z CIT.

5. Zakończenie

Na podstawie przeprowadzonych rozważań wnioskujemy, że nie można jednoznacznie stwierdzić, że udział gmin w podatkach dochodowych jest silnie skorelowany z wysokością wpływów do budżetów gminnych. Mimo faktu, iż wzrost udziału gmin nie jest równoznaczny z proporcjonalnym wzrostem dochodów z tego tytułu, wzrost ten może być zauważalny. Zdaniem autorki, nawet jeżeli korelacja taka istnieje, to z pewnością nie jest na tyle silna, aby niwelować oddziaływanie pozostałych czynników, które powinno się uwzględniać w analizie. Największe znaczenie w kontekście wysokości wpływów z podatków dochodowych ma stosowana przez państwo polityka podatkowa oraz atrakcyjność regionalna dla potencjalnych inwestorów. Jest to sygnał dla controllerów pracujących dla gmin, aby uwzględnić te determinanty, tworząc cele dla gminy, by burmistrzowie, wójtowie wraz z radą gminy podejmowali racjonalne decyzje.

Literatura

- Apanowicz J., 2002, *Metodologia ogólna*, BERNARDINUM, Gdynia.
- Bednarek P., 2007, *Controlling w zarządzaniu gminą*, PWE, Warszawa.
- Borowiec L., 2007, *Controlling w realizacji usług publicznych gminy*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków.
- Korzeniowska A., 2004, *ABC samorządu terytorialnego*, Oficyna Wydawnicza Branta, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Łodzi, Bydgoszcz–Łódź.
- Miszczuk A., Miszczuk M., Żuk K., 2007, *Gospodarka samorządu terytorialnego*, PWN, Warszawa.
- NIK, 2005, *Informacja o wynikach kontroli powiązania budżetów jednostek samorządu terytorialnego z budżetem państwa w 2004 r.*, Warszawa, www.nik.gov.pl (24.03.2014).
- Patrzałek L., 2010, *Finanse samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Piotrowska-Marczak, K., Uryszek T., 2009, *Zarządzanie finansami publicznymi*, Difin, Warszawa.
- Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, DzU nr 203, poz. 1966 ze zm.
- www.stat.gov.pl (18.03.2014).
- www.kleszczow.com (22.03.2014).

**ANALYSIS OF SHARE OF COMMUNITIES
IN INCOME TAXES AND INCOME OF COMMUNITIES
IN THE YEARS 2008-2012
FOR COMMUNITY CONTROLLING USED
IN SERVICES REALIZATION OF COMMUNE**

Summary: The article refers to the issue of income taxes as the own income of commune. The focus is on the issue of verification for community controlling, whether the share of communes in personal income taxes and corporate income taxes is strongly correlated with the amount of income from this source. It shows the impact of economic and social factors and political aspects on the functioning of units of commune government. On this basis, it is found that without a detailed analysis of macroeconomic events it is not possible to draw general conclusions. The three selected units of local government are analysed and the analysis shows how important it is to manage taxes efficiently. The article stresses the desirability of controlling, which contributes to the support of management and taking relevant decisions and provisions.

Keywords: community, community controlling, community incomes, income taxes.